

Gras is om in te liggen.... deel 1

Solidago en Bidens

John Bruinsma

Het geslacht is de meest bekende systematische eenheid: vele Nederlanders zullen een boterbloem als boterbloem herkennen of een roos als roos. Weinigen maken zich de druk om de vraag 'welke roos', 'welke boterbloem'. Binnen onze vereniging komt het hele scala van pluizers en niet-willen-weters voor. Daarnaast is ons gebleken dat er hardnekkige misverstanden bestaan: hoe vaak worden alle duizendknopen met een vlek op het blad-perzikkruid genoemd? Omdat geldt 'wie geen fouten maakt, leert nooit meer iets bij', doen we een poging een serie te maken van 'floristische misverstanden'. In deze aflevering een tweetal planten van de nazomer: guldenroede en tandzaad.

Guldenroede - Solidago

Van dit geslacht komen in Nederland drie soorten voor:

- *Solidago virgaurea* = echte guldenroede
- *Solidago gigantea* = late guldenroede
- *Solidago canadensis* = Canadese guldenroede

Het onderscheiden van de eerste is gemakkelijk: de lintbloemen steken duidelijk buiten de bloemhoofdjes uit. Ook niet echt lastig is het onderscheid tussen late en Canadese guldenroede: Stengel alleen in de bloeiwijze behaard. Bladen kaal of alleen op de middennerf kort behaard ---- late guldenroede.

Stengel tenminste vanaf het midden behaard. Bladen aan beide zijden behaard ---- Canadese guldenroede.

Het onderscheid tussen late en Canadese guldenroede is dus al ver voor de bloei te zien. Als je beide soorten kent, is te zien dat de bloemen van late guldenroede wat groter zijn.

De Canadese guldenroede is rond Eindhoven zeven keer zo zeldzaam als de late, zoals mag blijken uit onderstaande tabel, die is overgenomen uit de flora van Eindhoven, 1986¹⁾ En dan is nog maar de vraag of alle opgaven van Canadese guldenroede juist zijn!

Soort	aantal km-hokken ²⁾	zeldzaamheidsklasse ³⁾
<i>Solidago canadensis</i> Canadese guldenroede.	11	5: vrij algemeen
<i>Solidago gigantea</i> late guldenroede.	75	7 algemeen
<i>Solidago virgaurea</i> echte guldenroede.	1	uiterst zeldzaam

Als echte guldenroede zo zeldzaam is als uit de tabel blijkt, dan is de soort de laatste jaren hard achteruitgegaan. Volgens de Atlas van de Nederlandse Flora komt de echte guldenroede ook na 1950 in onze buurt redelijk vaak voor, vooral in de driehoek Eindhoven-Tilburg-Den Bosch.⁴⁾ E.J. Weeda beschrijft in de Atlas de standplaats als volgt: "deze soort komt voor aan bosranden en op schrale bermen op leemhoudend zand aan de rand van beek- en rivierdalen". Vondstopgaven zijn welkom, vooral met goede vindplaatsgegevens en liefst met herbariummateriaal. Overigens: een aardige plaats om de Canadese guldenroede te bewonderen is de Frater Simon Deltour Heemtuin.

Tandzaad - *Bidens*

Van de vier Nederlandse tandzaadsoorten komen er drie rond Eindhoven voor, Twee daarvan zijn hier algemeen en een is vrij zeldzaam, zoals blijkt uit onderstaande tabel.

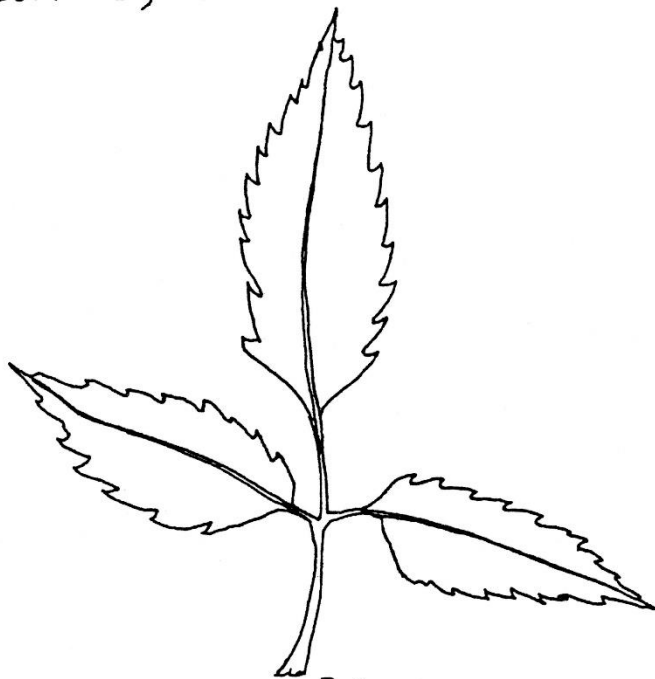
Soort	aantal km-hokken ²⁾	zeldzaamheidsklasse ³⁾
<i>Bidens cernua</i> .Knikkend tandzaad.	8	4 vrij zeldzaam
<i>B. frondosa</i> Zwart tandzaad.	37	6 algemeen
<i>B. tripartita</i> Gevleugeld tandzaad (=Driedelig tandzaad).	90	7 algemeen

Over de twee algemeenste: Zwart en Gevleugeld tandzaad wil ik het hier hebben. Zo op het eerste gezicht is hun standplaats gelijk: vochtige, stikstofrijke plaatsen. Het zijn echte ruigtekruiden van sloten, kanalen en vochtige ruderaal plaatsen. Als therofieten (eenjarigen) zijn ze afhankelijk van open plekken om te kunnen kiemen.

Het onderscheid "kan op twee manieren gemaakt worden: vegetatief aan het blad en generatief aan de rijpe en onrijpe nootjes.

Bladen 3- of 5-tallig met <u>ongevleugelde</u> bladsteel, de blaadjes gesteeld.	zwart tandzaad
Nootjes met omhoog gerichte stekeltjes bezet	

B. connata; Smal tandzaad zie Venkraai 1,2/g!

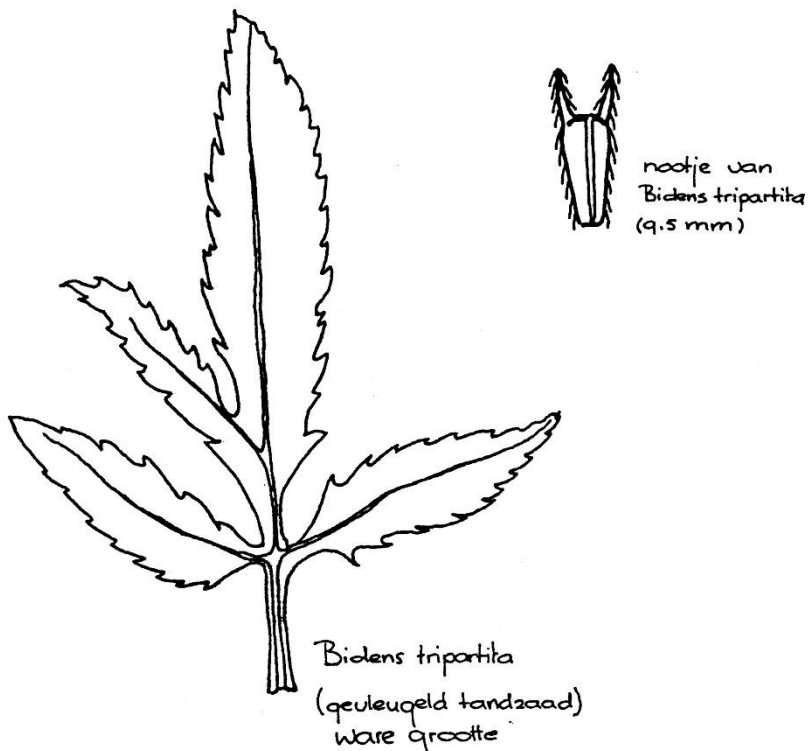
Bidens frondosa
(zwart tandzaad, ware grootte)

nootje van
Bidens frondosa
(11,0 mm)

Bladen 3(-5)-delig. soms ongedeeld, met een korte, breed geveugelde bladsteel. Nootjes met omlaag gerichte stekeltjes bezet.

Gevleugeld tandzaad

Zoals U op de tekening kunt zien, gaat het om de haakjes op de nootjes zelf, niet om de haakjes op de stekeltjes. De tekening van de nootjes is naar rijp materiaal, maar ook op zeer onrijpe vruchtjes is de stand van de haakjes (met enige oefening?) te zien. De planten waarnaar de tekeningen zijn gemaakt, worden in de loop van deze winter opgeborgen in het herbarium van het Milieu Educatie Centrum.

tekeningen: Lente Bruinsma
tekst: John Bruinsma

Noten:

- 1) Joep Spronk: Flora van Eindhoven e.o. 1970 t/m 1986; nov 1986
- 2) in totaal zijn onderzocht 226 km-hokken
- 3) de lokale zeldzaamheidsklassen zijn rechtstreeks afgeleid. uit de landelijke zeldzaamheidsklassen Standaardlijst van de Nederlandse flora 1983. Zie hiervoor de flora van Eindhoven.
- 4) J. Mennema c.s. Atlas van de Nederlandse flora, deel 2: Utrecht 1985; p. 295